

# Η αξιοποίηση των Εθνικοτοπικών Συλλόγων στη Βικτώρια στη διδασκαλία του Ελληνικού Πολιτισμού

*Παναγιώτης Μπαλτατζής*

The rapid changes which are taking place in our era, with the internationalisation of the economy and of culture, place under a new consideration the issue of teaching of the culture of ethnic groups that cohabit as “cultural islets” within multiethnic societies. The strengthening of the bonds between school and external territories where the culture of ethnic groups is kept alive, is a necessary prerequisite in the education process. In the case of the teaching of Greek culture in Victoria, as the research has shown, the bonds between Greek language education and the Greek community’s life, remain loose. The strengthening of the relationship between Greek language education with the Greek cultural clubs, where the elements of Greek culture are alive, can give a new impetus and orientation in Greek language teaching. The present paper will present part of the conclusions reached in the post-graduate work *The utilization of Greek Regional Associations in Victoria in the teaching of Greek Culture*. More specifically the main sectors of the report relate to the organisation of Greek Regional culture clubs, their most representative characteristics and cultural elements which compose their identity as carriers of Greek culture. These organisations provide a suitable environment for the teaching of Greek culture to students of primary education.

## Εισαγωγικές αφηρηρίες

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται μέρος των συμπερασμάτων από τη μεταπτυχιακή εργασία σε επίπεδο Master, που βρίσκεται σε εξέλιξη, με θέμα, “Η αξιοποίηση των Ελληνικών Εθνικοτοπικών Συλλόγων στη

Βικτώρια στη διδασκαλία του Ελληνικού Πολιτισμού”, στο Πανεπιστήμιο R.M.I.T. Η φύση της εργασίας που παρουσιάζεται στη συγκεκριμένη εισήγηση είναι πρωτογενής και στηρίζεται σε δεδομένα που έχουν συγκεντρωθεί και αξιολογηθεί από τον ερευνητή. Ειδικότερα, στην παρούσα εισήγηση οι τομείς αναφοράς μας αφορούν την οργάνωση λειτουργίας των Εθνικοτοπικών Συλλόγων, τα αντιπροσωπευτικότερα πολιτιστικά στοιχεία τους, που συνθέτουν την ταυτότητά τους ως φορείς του ελληνικού πολιτισμού και τον τρόπο διδασκαλίας τους σε μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Αν και οι όροι πολιτισμός και κουλτούρα επιδέχονται διάφορες σημασιολογικές προσεγγίσεις,<sup>1</sup> το περιεχόμενό τους σχετίζεται με οτιδήποτε έχει δημιουργήσει ο άνθρωπος από την εμφάνισή του στη γη (Herkovitis 1948). Παράλληλα, ο πολιτισμός αναφέρεται τόσο στο ιστορικό παρελθόν όσο και στα συστήματα ανθρώπινης συμπεριφοράς τα οποία αναπτύσσονται για την αντιμετώπιση των διλημάτων της ανθρώπινης ύπαρξης, με απώτερο σκοπό την υλική και πολιτιστική επιβίωση (Kluckhorn and Strodtberk, 1961; Parajohn and Spiegel 1975).

Οι πολιτιστικές αξίες και οι πολιτιστικές συμπεριφορές μεταδίδονται από πρόσωπο σε πρόσωπο και από γενιά σε γενιά κυρίως μέσα από τα δίκτυα της οικογένειας, της συλλογικής ζωής και της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη και διάδοση των πολιτιστικών αξιών θεωρείται σημαντικός σε κάθε εποχή και τόπο (Βρεττός 1995). Οι κυβερνήσεις και η άρχουσα τάξη σε διαφορετικές εποχές και χώρες, έχουν χρησιμοποιήσει συχνά την εκπαίδευση ως μηχανισμό ιδεολογικής επιβολής. Οι μονοεθνοτικές κοινωνίες για πολλά χρόνια, μέσα από τη διδασκαλία της ιστορίας και του πολιτισμού στόχευαν στη διάπλαση ισχυρής εθνικής ταυτότητας (Βώρου 1985, Cooper 1995, Huddleston 1996, Wood and Holden 1997, Αβδελά 1998). Σταδιακά, μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, σε Ευρωπαϊκές και Αμερικανικές χώρες, αλλά και στην Αυστραλία, εκπαιδευτικοί και ιστορικοί έχουν επικρίνει την υπερβολική έμφαση στην αποστήθιση ιστορικών ημερομηνιών

1 Για παράδειγμα το λεξικό της Οξφόρδης δίνει περισσότερες από δέκα ερμηνείες στον όρο κουλτούρα.

και γεγονότων, τη προβολή αρνητικών στερεότυπων σε άλλους λαούς και την προσκόλληση σε εθνοκεντρικές προκαταλήψεις (Cahill 2001). Οι σύγχρονοι ψυχοπαιδαγωγοί και ιστορικοί (Blyth 1982, Seelye 1984, Booth 1995) δέχονται την άποψη ότι η κατανόηση των πολιτιστικών και ιστορικών γεγονότων είναι εφικτή από την παιδική σκέψη, μόνο όταν έχει κάποια χρησιμότητα για τη σύγχρονη ζωή και όταν οι μαθητές αποκτούν προσωπικές εμπειρίες συμμετέχοντας στην πολιτιστική ζωή της κοινότητας.

Παράλληλα, οι ραγδαίες αλλαγές οι οποίες συντελούνται στην εποχή μας, με τη διεθνοποίηση της οικονομίας και του πολιτισμού, τοποθετούν σε νέα βάση το ζήτημα της εκπαίδευσης και της διδασκαλίας του πολιτισμού των εθνοτικών ομάδων, οι οποίες διαβιούν ως “πολιτιστικές νησίδες” εντός πολυεθνοτικών κοινωνιών και κινδυνεύουν να απορροφηθούν πολιτιστικά (Baker 1993). Οι παραδοσιακοί τρόποι διδασκαλίας φαίνεται ότι αδυνατούν να απαντήσουν πειστικά στις μεταβολές αυτές (Γουστέρης 1998, Κανακίδου και Παπαγιάννη 1998). Στο πλαίσιο των σύγχρονων πολυπολιτισμικών κοινωνιών όπως οι Η.Π.Α., η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Αυστραλία έχουν αναπτυχθεί διάφοροι τύποι πολυπολιτισμικής, διαπολιτισμικής και αντιρατσιστικής εκπαίδευσης προκειμένου να υποστηριχθεί η πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία (Grant and Lei 2001). Αν και οι προσεγγίσεις αυτές διαδόθηκαν στα εκπαιδευτικά συστήματα σύγχρονων κοινωνιών δε θα μπορούσαμε να ισχυρισθούμε ότι το ζήτημα της εκπαίδευσης των εθνοτικών ομάδων έχει απαντηθεί αποτελεσματικά (Modgil 1986). Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να απαντήσουν στο ζήτημα αυτό αναπτύσσοντας νέα μοντέλα και τρόπους διδασκαλίας, ώστε να διαφυλαχθούν και να αναδειχθούν τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των εθνικών ομάδων και να θεμελιωθεί η ειρηνική συμβίωση μεταξύ τους.

## **Η διδασκαλία του Ελληνικού Πολιτισμού στη Βικτώρια**

Στο πλαίσιο του πολυπολιτιστικού εκπαιδευτικού συστήματος έχουν αναπτυχθεί υποστηρικτικά προγράμματα διδασκαλίας εθνικών γλωσσών. Αν και η πολυπολιτιστική εκπαίδευση στην Αυστραλία συνέβαλε

στην ενίσχυση της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας οι αναλυτές εκφράζουν έντονες αμφιβολίες για την αποτελεσματική της εφαρμογή στην εκπαιδευτική πράξη (Kalantzis 1993, Cope and Kalantzis 1994). Όπως υποστηρίζεται από τον Cahill (2001) η πολυπολιτιστική εκπαίδευση αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1970 αλλά, περιορίστηκε σταδιακά τη δεκαετία του 1990. Επιπλέον, ο Bullivant (1981), ήταν πάντοτε επικριτικός απέναντι στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση, τονίζοντας ότι η πολυπολιτιστική εκπαίδευση αν και ενθαρρύνει τους μαθητές να αποκτήσουν συναίσθηση της εθνοπολιτισμικής τους ταυτότητας και το σεβασμό στη διαφορετικότητα τα τελικά δεν προωθεί την ισότητα στην σχολική ζωή και στην εργασία.

Οι προηγούμενες δυναμικές στη διδασκαλία του πολιτισμού και της ιστορίας επηρεάζουν ασφαλώς και τη διδασκαλία του Ε.Π. και της ελληνικής γλώσσας στη Βικτώρια και γενικότερα στην Αυστραλία. Στην περίπτωση της διδασκαλίας του Ελληνικού Πολιτισμού (Ε.Π.) στη Βικτώρια σύμφωνα με προηγούμενες έρευνες (Χουρδάκης και Καραγιώργος 1999, Arvanitis 2000), είναι παραδεκτό, ότι κυριαρχούν οι συμβατικοί τρόποι διδασκαλίας, ως προς τη συγκρότηση της ύλης, του υλικού και της μεθοδολογίας. Οι διαπιστώσεις αυτές αφορούν επίσης και τα τρία Ελληνικά Ημερήσια Σχολεία (Ε.Η.Σ.) στη Βικτώρια, με αποτέλεσμα η διδασκαλία του Ε.Π. να περιορίζεται σταδιακά και να αποκτά δευτερογενή σημασία (Μπαλατατζής 1998). Επιπλέον, τα στοιχεία του Ε.Π. που επιβιώνουν εντός του παρκοιακού περιβάλλοντος δεν αξιοποιούνται επαρκώς στη διδασκαλία του Ε.Π. Εξάιρεση αποτελούν οι εθνοτοπικοί διαγωνισμοί, αντιπροσωπευτικότερος των οποίων είναι τα *Δημήτρια της Π.Ε.Μ.Β.* Οι μαθητικοί αυτοί διαγωνισμοί, σύμφωνα με την Κυριακοπούλου (2002), θα πρέπει να ενταχθούν σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο αξιοποίησης των Εθνοτοπικών Συλλόγων (Ε.Σ.) για τη διδασκαλία του Ε.Π. Αυτός ήταν ένας από τους λόγους που συνετέλεσαν στην επιλογή του θέματος.

## Ερευνητική στρατηγική

Η συλλογή των απαιτούμενων πληροφοριών βασίζεται σε συνδυασμό ερευνητικών στρατηγικών. Η βιβλιογραφική ανάλυση και η μελέτη των καταστατικών λειτουργίας 12 Ε.Σ. βοήθησαν στην μελέτη του ρόλου των Ε.Σ., ως φορέων πολιτισμοποίησης των μελών τους. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο

για τη μελέτη και αξιολόγηση της οργανωτικής και πολιτιστικής παρουσίας των Ε.Σ. έπαιξε η διεξαγωγή συνεντεύξεων με εκατό σαράντα πέντε (145) προέδρους και μέλη διοικητικών συμβουλίων των Ε.Σ., με συνδυασμό δέκα τεσσάρων (14) ερωτήσεων, κλειστού και ανοιχτού ερωτηματολογίου. Από τις συνεντεύξεις αυτές οι 122 ήταν τηλεφωνικές και οι 23 προσωπικές. Παράλληλα, υιοθετήθηκε η ερευνητική στρατηγική της προσωπικής παρατήρησης, σύμφωνα με την οποία παρατηρήθηκαν και αξιολογήθηκαν 34 πολιτιστικά γεγονότα των Ε.Σ. και το πολιτιστικό υλικό οχτώ Ε.Σ. Επίσης, διανεμήθηκαν 145 ερωτηματολόγια σε μαθητές ελληνικής καταγωγής της πέμπτης και έκτης τάξης δημοτικού των Ελληνικών Ημερήσιων Σχολείων στη Βικτώρια (Ε.Η.Σ.), οι οποίοι διδάσκονται τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα, προκειμένου να μελετηθεί η εθνοπολιτισμική τους ταυτότητα και ο βαθμός διασύνδεσής τους με την εθνοτοπική ζωή των συλλόγων και τον τόπο καταγωγής της οικογένειάς τους. Η επιλογή διαφορετικών τρόπων προσέγγισης της πολιτιστικής ζωής των Ε.Σ. προσέδωσε μεγαλύτερη εγκυρότητα στα δεδομένα τα οποία προέκυψαν.

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε αδρομερώς τα αποτελέσματα της ερευνητικής μας εργασίας τα οποία αναφέρονται α) στην ιστορική εξέλιξη και σκοπούς λειτουργίας των Ε.Σ., β) στην οργανωτική δομή των Ε.Σ., γ) στην πολιτιστική οργάνωση των Ε.Σ. και δ) στην διδασκαλία του Ε.Π. με βάση τα πολιτιστικά γεγονότα των Ε.Σ.

## **Αποτελέσματα της έρευνας:**

### **1. Ιστορική εξέλιξη και σκοποί λειτουργίας των Εθνοτοπικών Συλλόγων**

Η ανάπτυξη των Ε.Σ. στη Βικτώρια ακολούθησε την ιστορική και πολιτιστική εξέλιξη της ελληνικής παροικίας. Η παρουσία των Ελλήνων στη Βικτώρια και στην Αυστραλία διαρθρώνεται σε τέσσερις περιόδους. Οι δύο πρώτες αφορούν την προπολεμική εποχή (1829–1901 και 1902–1952) και οι επόμενες τη μεταπολεμική εποχή (1952–1972 και 1972 μέχρι σήμερα). Τη μεταπολεμική εποχή η βιομηχανική ανάπτυξη της Αυστραλίας και η συνεπαγόμενη ανάγκη εργατικών χεριών οδήγησε στην

υπογραφή συμφωνίας μεταξύ της αυστραλιανής και ελληνικής κυβέρνησης για την είσοδο στην Αυστραλία μεγάλου αριθμού Ελλήνων, ιδιαίτερα από τη Μακεδονία, την Πελοπόννησο και τα ελληνικά νησιά. Ο αριθμός αυτός διογκώθηκε ιδιαίτερα στη Μελβούρνη και τη μετέβαλε στη μητρόπολη του Ελληνισμού στην Αυστραλία. Τα κύματα αυτά έδωσαν νέα πνοή στους υπάρχοντες εθνικοτοπικούς οργανισμούς και δημιούργησαν νέους (Tsounis 1971, Karardis and Tamis 1988, Gilchrist 1992).

Η ίδρυση των Ε.Σ. οφείλεται στην ανάγκη των ομογενών για εθνογλωσσική διατήρηση και πολιτιστική έκφραση. Οι Ε.Σ. βοήθησαν τους Έλληνες μετανάστες της πρώτης γενιάς να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες εγκατάστασης, προσέφεραν ψυχαγωγία στα μέλη τους, αποτέλεσαν παράγοντα διατήρησης και σύσφιγξης των σχέσεων των μελών τους με βάση τον τόπο προέλευσης.

Οι σκοποί των Ε.Σ., όπως αυτοί διακηρύσσονται στα καταστατικά λειτουργίας τους αναφέρονται γύρω α) στη ψυχαγωγία των μελών τους, β) στη σύσφιγξη των σχέσεων των μελών μεταξύ τους και με την ιδιαίτερη πατρίδα, γ) στη διατήρηση των εθίμων και της ιδιαίτερης πολιτιστικής φυσιογνωμίας τους, δ) στην πραγματοποίηση μορφωτικών εκδηλώσεων.

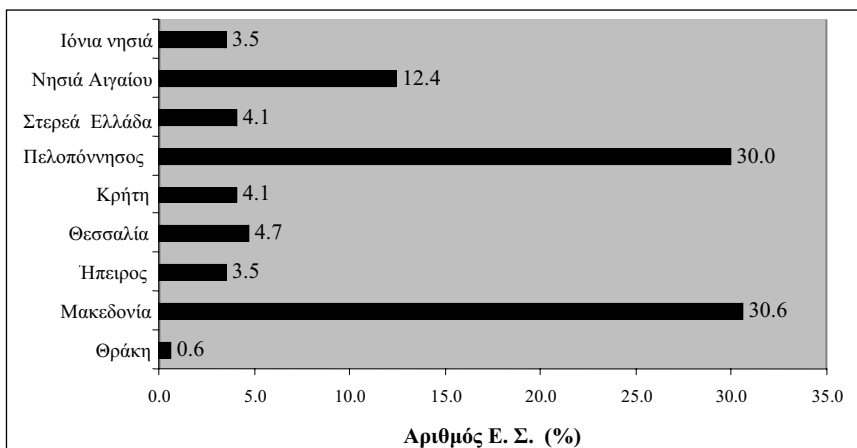
Επιπρόσθετα, η μελέτη των σκοπών λειτουργίας των Ε.Σ. έδειξε ότι σπανιότερες είναι οι αναφορές σε θέματα α) πολιτιστικής έκφρασης των νέων ομογενών, β) διασύνδεσης των Ε.Σ. με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, δ) συνεργασίας με άλλους ελληνικούς συλλόγους και άλλες πολιτισμικές και ανθρώπινες ομάδες στο πλαίσιο της προώθησης του πολυπολιτισμού.

Οι Ε.Σ., ως συλλογικοί πολιτιστικοί φορείς, έπαιξαν ιστορικό ρόλο στη διατήρηση της εθνοπολιτισμικής ταυτότητας της πρώτης γενιάς στο περιβάλλον της Βικτώριας. Παράλληλα, αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της αυστραλιανής κοινωνίας. Απευθύνονται όμως, σχεδόν αποκλειστικά στην ελληνική παροικία και δεν προσελκύουν το ενδιαφέρον της ευρύτερης πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Επιπλέον, χαρακτηρίζονται από πολιτιστική αφοσίωση στις τοπικές παραδόσεις και αποτελούν θήλακες των ιδιαίτερων ελληνικών γεωγραφικών πολιτιστικών στοιχείων.

## 2. Οργανωτική δομή των Εθνικοτοπικών Συλλόγων

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, στη Βικτώρια λειτουργούν περισσότεροι από 170 Ε.Σ. Την τελευταία εξαετία παρατηρούμε μείωση του αριθμού τους της τάξης του 13.7%. Από τους Ε.Σ. το 75.5% είναι αναγνωρισμένο από τις αυστραλιανές αρχές. Το 50% των Ε.Σ. διαθέτει ιδιόκτητο χώρο στέγασης, ορισμένοι από τους οποίους διακρίνονται για την αρτιότητά τους, όπως το Κρητικό Χωριό της *Κρητικής Αδελφότητας*. Επιπρόσθετα, το 24% των Ε.Σ. διαθέτει επιπλέον πλουτογενείς πηγές, όπως οικόπεδα και καταθέσεις. Βασικό δείκτη της πολιτιστικής εξέλιξης των συλλόγων αποτελούν οι εκλογές για την ανάδειξη Δ.Σ. Στο 62% των Ε.Σ. οι εκλογές πραγματοποιούνται ανά δύο έτη και στο 35.7% ανά τρία ή περισσότερα έτη, τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις αγγίζουν τα 15 χρόνια. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι διοικήσεις των Ε.Σ. αποτελούνται από άνω των 60 ετών άτομα, ενώ η συμμετοχή ατόμων κάτω των 45 ετών είναι μικρή και οφείλεται στις ενδοσυλλογικές αντιπαλοότητες, στη διαφορετική πολιτιστική ταυτότητα της πρώτης και δεύτερης γενιάς και στις επαγγελματικές ασχολίες.<sup>2</sup>

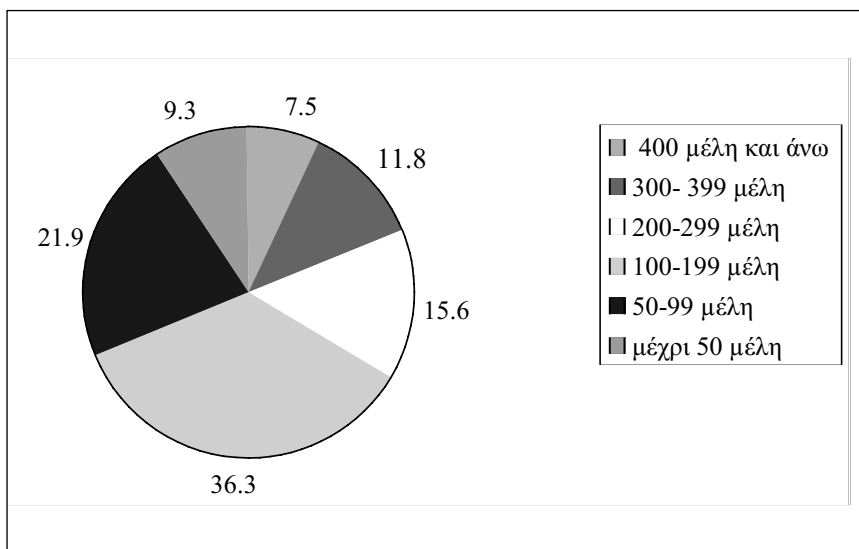
**Διάγραμμα 1: Κατανομή Ε.Σ. ανά γεωγραφικό διαμέρισμα**



2 Μια συνοπτική εικόνα για την οργάνωση της λειτουργίας των Ε.Σ. παρουσιάζεται από τα διαγράμματα 1, 2 και 3

Όπως παρατηρούμε και στο σχετικό διάγραμμα οι Ε.Σ. δεν αντιπροσωπεύουν το σύνολο των περιοχών της Ελλάδας με ισοβαρή εκπροσώπηση.<sup>3</sup> Το 30.6% των Ε.Σ. αντιπροσωπεύει την Μακεδονία, το 30% την Πελοπόννησο, το 12.4% τα Νησιά του Αιγαίου, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι από τις περιοχές αυτές μετανάστευσαν οι περισσότεροι ομογενείς. Τα υπόλοιπα γεωγραφικά διαμερίσματα εκπροσωπούνται με μικρότερο ποσοστό. Επίσης, υπάρχουν Ε.Σ. οι οποίοι δεν ταυτίζονται γεωγραφικά με ορισμένη περιοχή της Ελλάδας: π.χ., τα Ποιντικά Σωματεία και η Ε.Ε.Α.Μ.Α. Επιπρόσθετα, υπάρχουν νομοί χωρίς εκπροσώπηση. π.χ., ο νομός Πρεβέζης και ο νομός Κιλκίς.

**Διάγραμμα 2: Αριθμός μελών των Ε.Σ.**



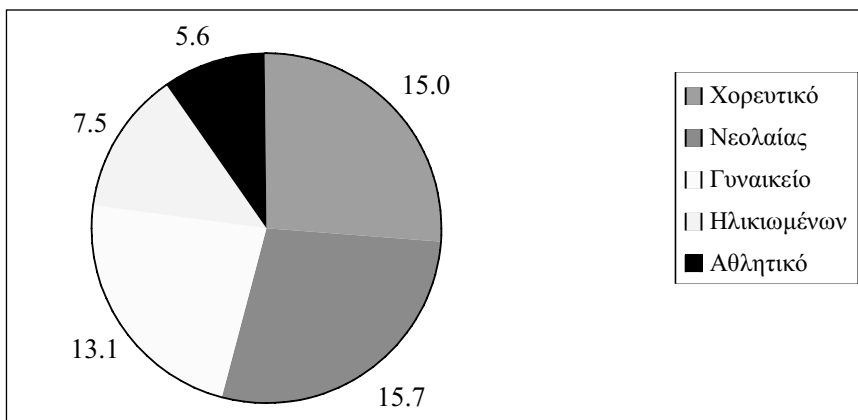
3 Βλέπε διάγραμμα 1, όπου οι Ε.Σ. παρουσιάζονται σε σχέση με τη γεωγραφική περιοχή που εκπροσωπούν.



Αναλυτικότερα η γενική εκτίμηση των εκπροσώπων των Ε.Σ. είναι ότι ο αριθμός των μελών μειώνεται σταδιακά στους περισσότερους Ε.Σ. λόγω θνησιμότητας και γήρατος των μελών τους. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το 36.3% των Ε.Σ. έχει 100–200 μέλη, το 21.9% μέχρι 99 μέλη ενώ, το 7.5% πάνω από 400 μέλη.<sup>4</sup>

Εξετάζοντας τους Ε.Σ. σε σχέση με τα τμήματα που διαθέτουν,<sup>5</sup> παρατηρούμε ότι μόνο το 56.8% των Ε.Σ. διαθέτει επί μέρους τμήματα, ποσοστό που μειώνεται σταδιακά. Το 15% των Ε.Σ. έχει Χορευτικό Τμήμα, το 15.6% Τμήμα Νεολαίας, το 13.1% Γυναικείο Τμήμα, το 7.5% Τμήμα Ηλικιωμένων και το 5.6% Αθλητικό τμήμα. Το Χορευτικό Τμήμα είναι το μόνο που διατήρησε σταθερά τα ποσοστά του την τελευταία εξαετία. Τα υπόλοιπα παρουσίασαν συρρίκνωση. Σταθερή άνοδο επίσης εμφανίζει το Τμήμα Ηλικιωμένων. Μέσα από τα διαγράμματα που παρουσιάστηκαν αποκτήσαμε μια εικόνα της οργανωτικής δομής των Ε.Σ.

**Διάγραμμα 3: Διάρθρωση τμημάτων**



4 Βλέπε διάγραμμα 2, στο οποίο απεικονίζεται η οργάνωση των Ε.Σ. σε σχέση με τον αριθμό των μελών τους.

5 Βλέπε διάγραμμα 3.

### 3. Πολιτιστική οργάνωση των Εθnikοτοπικών Συλλόγων

Στη συνέχεια αναφερόμαστε στην οργάνωση της πολιτιστικής παρουσίας των συλλόγων. Το 61.3% των Ε.Σ. οργανώνει 8–10 πολιτιστικές εκδηλώσεις ανά έτος. Όπως φαίνεται στον πίνακα 1, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και τα γεγονότα κατηγοριοποιούνται σε 9 ομάδες. Η πρώτη στήλη με τους αριθμούς παρουσιάζει τον αριθμό των Ε.Σ.: η δεύτερη στήλη δείχνει το ποσοστό του αριθμού αυτού επί των 160 Ε.Σ.: η τρίτη στήλη δείχνει τα ποσοστά σε σχέση με τις 807 πολιτιστικές εκδηλώσεις των Ε.Σ. Οι εκδηλώσεις αυτές κατατάσσονται ως ακολούθως: ετήσιος χορός: (14.7%), εθνικοί επετείοι: (13.8%), θρησκευτικά γεγονότα: (14.9%), λαογραφικές εκδηλώσεις και αναπαραστάσεις εθίμων (11.3%), λαογραφικές εκθέσεις, εκθέσεις φωτογραφίας: (1.5%), μουσικοχορευτικές βραδιές και βραδιές ταβέρνας: (18.6%), εκδρομές (12.9%), ομιλίες και διαλέξεις: (7.9%), θέατρο: (2.7%) και προβολή ταινιών (3.2%).

**Πίνακας 1: Κατηγοριοποίηση πολιτιστικών εκδηλώσεων και γεγονότων**

*Τα στατιστικά στοιχεία του παρόντος πίνακα προέρχονται από τις συνεντεύξεις που μας παραχώρησαν οι αντιπρόσωποι των Ε.Σ.*

Πολιτιστικές εκδηλώσεις και γεγονότα	Αριθμός εκδηλώσεων κατά σύλλογο	Ποσοστά σε σχέση με τους 160 Ε.Σ.	Ποσοστά σε σχέση με το σύνολο των πολιτιστικών εκδηλώσεων
Ετήσιος χορός	115	71.9%	14.7%
Εορτασμός εθνικών επετείων	108	68%	13.8%
Εορτασμός θρησκευτικών εορτών	120	75%	14.9%
Πολιτιστικά γεγονότα με λαογραφικό περιεχόμενο, αναπαραστάσεις εθίμων	90	56.3%	11.3%
Λαογραφικές εκθέσεις, εκθέσεις φωτογραφίας	12	7.5%	1.5%
Μικρότεροι χοροί, βραδιές ταβέρνας	150	93.8%	18.6%
Εκδρομές	104	65%	12.9%
Ομιλίες, διαλέξεις	57	35.6%	7.9%
Θέατρο	25	15.6%	2.7%
Προβολή ταινιών	26	16.3%	3.2%
<b>Σύνολο εκδηλώσεων και γεγονότων</b>	<b>807</b>		

Παράλληλα, η διεξαγωγή της μελέτης για τον τρόπο οργάνωσης του πολιτιστικού υλικού που διαθέτουν οι Ε.Σ. έδειξε ότι το πολιτιστικό υλικό των Ε.Σ. έχει ως βασικό πεδίο αναφοράς τον ελλαδικό χώρο, ενώ παράλληλα επεκτείνεται και στην πολιτιστική ζωή των Ε.Σ. στη Βικτώρια.

### Πίνακας 2: Οργάνωση πολιτιστικού υλικού των Ε.Σ.

Είδος πολιτιστικού υλικού	Ποσοστό
Οργανωμένη βιβλιοθήκη (περισσότερα από 40 βιβλία).	15.6%
Περισσότερες από 10 παραδοσιακές στολές	20%
Λιγότερες από 10 παραδοσιακές στολές	29.4%
Δε διαθέτει παραδοσιακές στολές	50%
Διαθέτει αξιόλογο λαογραφικό υλικό	9.4%
Διαθέτει βιντεοταινίες από την ιδιαίτερη πατρίδα και την εθνικοπολιτιστική του δραστηριότητα	51.3%
Διαθέτει κασσέτες με παραδοσιακή μουσική και ομιλίες	64.4%
Διαθέτει στην κατοχή του φωτογραφικό υλικό και λευκώματα από την πολιτιστική του ιστορία και εξέλιξη	75%

Ειδικότερα, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 2 (ο οποίος δείχνει την οργάνωση του πολιτιστικού υλικού των Ε.Σ.), το 15.6% των Ε.Σ. διαθέτουν οργανωμένη βιβλιοθήκη (περισσότερα από 40 βιβλία). Το 20% των Ε.Σ. διατηρεί πάνω από 10 παραδοσιακές στολές, το 29.4% λιγότερες από 10, ενώ το 50% των Ε.Σ. δε διαθέτει παραδοσιακές στολές. Το 9.4% των Ε.Σ. διαθέτει αξιόλογο λαογραφικό υλικό. Το 51.3% των Ε.Σ. έχει βιντεοταινίες από την ιδιαίτερη πατρίδα και την εθνικοπολιτιστική του δραστηριότητα, ενώ το 64.4% διαθέτει κασσέτες με παραδοσιακή μουσική και ομιλίες. Το 75% των Ε.Σ. έχει στην κατοχή του φωτογραφικό υλικό και λευκώματα από την πολιτιστική του ιστορία και εξέλιξη.

## 4. Η διδασκαλία του Ελληνικού πολιτισμού με βάση τα πολιτιστικά γεγονότα των Ε.Σ.

Τα πολιτιστικά στοιχεία των Ε.Σ. τα οποία μελετήθηκαν και χαρτογραφήθηκαν, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη μεμονομένων θεματικών ενοτήτων διαδασκαλίας του Ε.Π. ή να

συναρθρώσουν ένα ολοκληρωμένο ημερολογιακό πρόγραμμα διδασκαλίας στη διάρκεια του έτους. Από τις 807 πολιτιστικές εκδηλώσεις και γεγονότα που παρουσιάζονται στον πίνακα 1 και το πολιτιστικό υλικό του πίνακα 2, ένα μεγάλο ποσοστό προσφέρονται για αξιοποίηση στη διδασκαλία του Ε.Π. Τα γεγονότα αυτά δεν σχετίζονται κατ' ανάγκη με το ποσοστό που καταλαμβάνουν επί του συνόλου των εκδηλώσεων. Παράδειγμα, οι λαογραφικές εκθέσεις με ποσοστό 1.5% μπορούν να αξιοποιηθούν ευκολότερα από ό,τι οι ετήσιοι χοροί που καταλαμβάνουν 14.7%.

Τα πολιτιστικά στοιχεία των Ε.Σ., λόγω του ότι αναφέρονται σε διαφορετικές περιοχές της ελληνικής εθνικής, τοπικής και μεταναστευτικής ιστορίας, της ορθόδοξης παράδοσης, της ελληνικής λαογραφίας και του εθμικού εορταστικού κύκλου, είναι δυνατό να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη αντίστοιχων διδακτικών θεματικών ενοτήτων. Ωστόσο, η πολιτιστική ζωή των Ε.Σ. δεν αντανακλά τις σύγχρονες μορφές του Ε.Π. Παράλληλα, αποτελεί ενδοπαροικιακό φαινόμενο και δεν αναφέρεται στην προσφορά της ελληνικής παροικίας στη συγκρότηση της πολυπολιτισμικής κοινωνίας στην Αυστραλία. Για το λόγο αυτό τα πολιτιστικά στοιχεία Ε.Π δε θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως πλατιά βάση για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου προγράμματος για τη διδασκαλία της ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού στη Βικτώρια. Όμως, τα πολιτιστικά στοιχεία των Ε.Σ., λόγω της ποικιλότητάς τους θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στη διδασκαλία ορισμένων πτυχών των ελληνικών πολιτιστικών, ιστορικών και θρησκευτικών παραδόσεων, όπως αυτές επιβιώνουν στη σύγχρονη εποχή στο πολυπολιτισμικό περιβάλλον της Αυστραλίας.

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται μια θεματική ενότητα με βάση τα πολιτιστικά στοιχεία του Ε.Σ. Η συγκεκριμένη περίπτωση αφορά την αξιοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων των εθnikοτοπικών συλλόγων του νομού Φλώρινας, το μήνα Νοέμβριο, στην 6η τάξη δημοτικού ενός από τα Ε.Η.Σ., όπου τα ελληνικά διδάσκονται ως δεύτερη γλώσσα.<sup>6</sup>

---

6 Βλέπε πίνακα 3: είδη πολιτιστικών γεγονότων.

**Πίνακας 3: Πολιτιστικές δραστηριότητες και πολιτιστικά γεγονότα των Ε.Σ. νομού Φλώρινας.  
Μήνας: Νοέμβριος**

<b>Ε.Σ. νομού Φλώρινας</b>	<b>Είδος πολιτιστικών γεγονότων</b>
α) Σύλλογος Φλωριναίων Μεμβούρνης και Βικτωρίας «Ο Αριστοτέλης»	Πολιτιστικός μήνας για την απελευθέρωση της Φλώρινας:
β) Νέα Ένωση Φλωρινιώτικων Χωριών	- Ομιλίες
γ) Αδελφική Ένωση Πρεσπών	- Γιορτή φασολάδας και άλλων παραδοσιακών φαγητών: ψαρόσουπα, πίτα, πιπεριές,
	- Αναπαράσταση φλωρινιώτικου γάμου
	- Εκθεση κηροποιίας,
	- Εκθεση παραδοσιακών στολών,
	- Εκθεση φωτογραφίας – λευκομάτων, εφημερίδων,
	- Ενημέρωση μέσα από το διαδίκτυο

Στη συνέχεια, παρουσιάζουμε δειγματικά τη μορφή που θα μπορούσε να πάρει ο σχεδιασμός μιας διδακτικής ενότητας για την αξιοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων των συγκεκριμένων Ε.Σ., με βάση τις κατευθύνσεις των εκπαιδευτικών αρχών της Βικτώριας.

**Πίνακας 4: Σχεδιασμός διδακτικής ενότητας**

*Θέμα ενότητας: πολιτιστικός μήνας Φλωριναίων*

*CSF Level 3 προχωρημένοι: 5η–6η δημοτικού*

*Χρονικό διάστημα: 3–4 εβδομάδες (12 διδακτικές περίοδοι)*

*Α. Περιεχόμενο διδασκαλίας ανά εβδομάδα: Χώρος, είδη λόγου – πηγές κοινωνικοπολιτισμική γνώση.*

<b>Εβδομάδα 1η:</b>
<b>Χώρος διδασκαλίας:</b> η διδασκαλία την πρώτη εβδομάδα θα διεξαχθεί στη σχολική τάξη
<b>Είδη λόγου – πηγές:</b> α) υλικό κορμού β) επεξεργασμένα κείμενα από τον εκπαιδευτικό γ) αποκόμματα εφημερίδων, ανακοινώσεις συλλόγου, τα οποία θα λειτουργήσουν ως αφόρμιση δ) ιστοσελίδα των εθνικοτοπικών συλλόγων Φλώρινας στο διαδίκτυο
<b>Κοινωνικοπολιτισμική γνώση:</b> το υλικό δε θα χρησιμοποιηθεί ως πακεταρισμένη γνώση, αλλά ως ερέθισμα για να αποκτήσουν οι μαθητές βασικές πληροφοριακές γνώσεις για τη γεωγραφία και την πολιτιστική εξέλιξη του νομού Φλώρινας, να αντιληφθούν τους δεσμούς των τοπικών συλλόγων Φλώρινας με τον τόπο τους

<p><b>Εβδομάδα 2η – 3η:</b></p> <p><b>Χώρος διδασκαλίας:</b> ο εθνικοτοπικός συλλόγος</p> <p><b>Είδη λόγου – πηγές:</b> α) χάρτες νομού Φλώρινας, Μακεδονίας και Ελλάδας β) φωτογραφικό υλικό και λευκώματα γ) αποκόμματα εφημερίδων, ανακοινώσεις συλλόγου δ) πολιτιστικό υλικό του συλλόγου: παραδοσιακές στολές, λαογραφικό υλικό, βιβλία, περιοδικά ε) ομιλίες στα παιδιά από μέλη του συλλόγου ζ) προβολή βιντεοταινιών η) παρακολούθηση λαϊκών οργανοπακτών και συμμετοχή σε παραδοσιακού χορούς, θ) παρακολούθηση και συμμετοχή σε παραδοσιακά έθιμα π.χ. φλωρινιώτικος γάμος</p> <p><b>Κοινωνικοπολιτισμική γνώση:</b> το περιεχόμενο της διδασκαλίας αποβλέπει στο να αποκτήσουν οι μαθητές βιώματα και εμπειρίες για την ταυτότητα του συλλόγου, να γνωρίσουν τα βασικά του πολιτιστικά στοιχεία, με τη συμμετοχή τους στις εκδηλώσεις, τη ζωντανή διδασκαλία, την επαφή με αυθεντικούς φορείς του τοπικού πολιτισμού</p>
<p><b>Εβδομάδα 4η:</b></p> <p><b>Χώρος διδασκαλίας:</b> η διδασκαλία την τέταρτη εβδομάδα θα διεξαχθεί στη σχολική τάξη</p> <p><b>Είδη λόγου – πηγές:</b> α) σημειώσεις μαθητών από τη διδασκαλία στο χώρο του συλλόγου β) διδακτικό πακέτο το οποίο αναφέρεται στις εμπειρίες που απόκτησαν οι μαθητές γ) χρήση του διαδικτίου: επικοινωνία με σχολικές μονάδες και τοπική αυτοδιοίκηση του νομού Φλώρινας</p> <p><b>Κοινωνικοπολιτισμική γνώση:</b> Οι εργασίες της εβδομάδας αυτής έχουν εμπειρωτικό χαρακτήρα αποσκοπώντας στην ανακεφαλαίωση και εμπέδωση των γνώσεων και εμπειριών που απόκτησαν και να κατανοήσουν τα πολιτιστικά στοιχεία που συνδέουν τους φλωρινιώτες με τον τόπο καταγωγής τους.</p>

**Β. Περιεχόμενο διδασκαλίας: δραστηριότητες και ασκήσεις σε σχέση με τους τέσσερις τομείς ανάπτυξης της γλώσσας: ακρόαση, ομιλία, ανάγνωση, γραφή.**

<p><b>Ακρόαση:</b> Κατανόηση και αξιοποίηση προφορικών οδηγιών και πληροφοριών που προσλαμβάνουν οι μαθητές από τον εκπαιδευτικό, τους συμμαθητές και εξωτερικούς πληροφορητές (μέλη του Συλλόγου) σχετικά με:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του νομού Φλώρινας,</li> <li>- την πολιτιστική εξέλιξη του νομού,</li> <li>- την απελευθέρωσή του,</li> <li>- την πορεία ίδρυσης και τα βασικά πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τοπικών φλωρινιώτικων οργανώσεων στη Μεμβούρνη,</li> <li>- την κατανόηση και αξιοποίηση βιντεοσκοπημένων και άλλων ακουστικών πληροφοριών που προσλαμβάνουν.</li> </ul>
<p><b>Ομιλία:</b> Απαντήσεις των μαθητών σε προπασκευασμένες ερωτήσεις κατανόησης, υποβολή αυθόρμητων και Προετοιμασμένων ερωτήσεων από τους μαθητές στον εκπαιδευτικό και σε μέλη του συλλόγου σχετικά με:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- τη σημασία και την εξέλιξη των πολιτιστικών γεγονότων,</li> <li>- τους σκοπούς του συλλόγου,</li> <li>- την περιγραφή πολιτιστικών γεγονότων με βάση πραγματικές ή εικονικές περιστάσεις,</li> <li>- την προφορική παρουσίαση 1-2 λεπτών για ένα θέμα που σχετίζεται με την πολιτιστική ζωή του συλλόγου.</li> </ul>

<p><b>Ανάγνωση:</b>                  Οι μαθητές θα ασκηθούν στην ανάγνωση, διαβάζοντας μεγάλωφωνα και σιωπηλά:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- προετοιμασμένα κείμενα από τον εκπαιδευτικό,</li> <li>- άρθρα εφημερίδων,</li> <li>- λεζάντες φωτογραφιών,</li> <li>- ανακοινώσεις του συλλόγου,</li> <li>- αποσπάσματα εγγράφων από τις συνεδριάσεις του συλλόγου,</li> <li>- επιστολές του συλλόγου με την ιδιαίτερη πατρίδα του,</li> <li>- ανακοινώσεις του συλλόγου στην ιστοσελίδα,</li> <li>- κείμενα που αφορούν το νομό Φλώρινας από γεωγραφική και πολιτισμική άποψη.</li> </ul>
<p><b>Γραφή:</b>                  Οι μαθητές θα αξιοποιήσουν τις πληροφορίες που προσέλαβαν ακούγοντας, μιλώντας και διαβάζοντας σχετικά με τα στοιχεία του φλωρινιώτικου πολιτισμού στον ελλαδικό και βικτωριανό χώρο. Ειδικότερα, οι μαθητές μπορούν να παράγουν γραπτό λόγο μέσα από τις ακόλουθες εργασίες και δραστηριότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- δημιουργία ή ανασκευή ανακοινώσεων του συλλόγου,</li> <li>- ζωγραφιά ενός πολιτιστικού γεγονότος και συνοδεία από γραπτό λόγο,</li> <li>- γράνγιο των εντυπώσεων τους από την επίσκεψη και συμμετοχή σε εκδηλώσεις του συλλόγου,</li> <li>- συμπλήρωση γλωσσικών ασκήσεων κατανόησης των πληροφοριών που προσέλαβαν, όπως την αντιστοίχιση εικόνων και φράσεων, τη συμπλήρωση κενών σε προτάσεις ή κείμενα, τη συμπλήρωση φρυσσαλίδων σε εικονογραφημένους διαλόγους για την εθνικοτοπική ζωή του συλλόγου,</li> <li>- επικοινωνία και γραπτή ανταλλαγή μηνυμάτων, μέσω του διαδικτύου, με μαθητές της ίδιας ηλικίας που φοιτούν σε σχολικές μονάδες της Φλώρινας,</li> <li>- επέκταση των βασικών πληροφοριών και εμπειριών που απόκτησαν οι μαθητές από τη διδασκαλία στην τάξη και στο σύλλογο με την κατασκευή γραπτής εργασίας και σχετικής κατασκευής ζωγραφιάς. Κάθε μαθητής θα ερευνήσει και θα ασχοληθεί με μια ορισμένη περιοχή που σχετίζεται με τον πολιτισμό του νομού Φλώρινας από ιστορική και γεωγραφική άποψη και τις μορφές του που διατηρούνται στο βικτωριανό περιβάλλον. Οι επιμέρους εργασίες των μαθητών μπορούν να συναποτελέσουν μια συνολικότερη εργασία ως αποτέλεσμα σύνθεσης των επιμέρους εργασιών των μαθητών και να βιβλιοδετηθούν, σαν λεύκωμα. Π.χ. μπορούν να συμπεριλαμβάνουν: τη χαρτογράφηση του νομού, τα βασικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά, τα αρχαιολογικά μνημεία, τις λίμνες και υδροβιότοπο του νομού, τη μεταναστευτική ιστορία των μελών του συλλόγου, κάποια από τα ήθη και έθιμα.</li> </ul>

Η συγκεκριμένη διδακτική ενότητα διδάχθηκε πιλοτικά για χρονική περίοδο τεσσάρων εβδομάδων, στους μαθητές έκτης τάξης δημοτικού του Ε.Η.Σ. “Άγιος Ιωάννης”, στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων “Δημήτρια” από τα Εθνικοτοπικά σωματεία του Νομού Φλώρινας, το σχολικό έτος 2000. Τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας στην πράξη ήταν θετικά. Οι μαθητές εκφράστηκαν με ενθουσιασμό για τις προσωπικές εμπειρίες που απόκτησαν από τη συμμετοχή τους στη φλωρινιώτικη παράδοση και πολιτισμό, υποδυόμενοι ρόλους (γαμπρός και νύφη και οι συγγενείς, στην αναπαράσταση του φλωρινιώτικου γάμου).<sup>7</sup>

<sup>7</sup> Η συγκεκριμένη θεματική τιτλοφορήθηκε “Ο Πολιτιστικός μήνας Φλωριναίων”. Οι δραστηριότητες και οι ασκήσεις της θεματικής ενότητας κάλυψαν τους τομείς της *ακρόασης*,

## Συμπεράσματα – προτάσεις

Η διεξαγωγή της έρευνας έδειξε ότι η πολιτιστική ζωή των Ε.Σ. είναι πλούσια σε πολιτιστικά στοιχεία, τα οποία αναφέρονται κυρίως στην ελληνική ιστορία και ορθόδοξη πίστη, στην ελληνική λαϊκή παράδοση και στη μεταναστευτική ιστορία των Ελλήνων στη Βικτώρια. Τα πολιτιστικά στοιχεία των Ε.Σ. θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από μερική άποψη σε ένα πρόγραμμα διδασκαλίας, το οποίο αναφέρεται στις ελληνικές πολιτιστικές και ιστορικές παραδόσεις.

Η αξιοποίηση των συλλόγων στη διδασκαλία του Ε.Π. προϋποθέτει την οργάνωση ανοικτού τύπου διδασκαλίας και την ικανότητα των εκπαιδευτικών να αναπτύσσουν το ανάλογο υλικό και να το προσαρμόζουν στα ιδιαίτερα δεδομένα των μαθητών τους. Τα μαθησιακά αποτελέσματα θα μεγιστοποιηθούν α) αν ο τρόπος διδασκαλίας που προτείνουμε συνδιαστεί με ένα βασικό υλικό κορμού για τη διδασκαλία του Ε.Π. και β) πραγματοποιηθεί η ανάπτυξη των διδακτικών πακέτων για όλο ή μέρος του ημερολογιακού έτους από ομάδες εκπαιδευτικών, γνώστες του ελληνικού πολιτισμού στον ελλαδικό και παροικιακό χώρο, με την

---

*ομιλίας, ανάγνωσης και γραφής.* Αναλυτικότερα, στον τομέα της ακρόασης, οι μαθητές ήλθαν σε επαφή με ποικίλες ακουστικές πληροφορίες και ερεθίσματα που αφορούν παρουσιάσεις πολιτιστικών γεγονότων, (π.χ., η γιορτή της φασολάδας), τη μεταναστευτική ιστορία του συλλόγου (π.χ., ακρόαση εξιστόρησης του ιστορικού των φλωριναίων στη Μελβούρνη) κ.α. Όσο αφορά τις παριστάσεις *ομιλίας* και της *ανάγνωσης* οι διδασκόμενοι ενθαρρύνθηκαν να αναπτύξουν πρωτοβουλίες όπως αυθόρμητες και προετοιμασμένες ερωτήσεις στον εκπαιδευτικό και σε εκπροσώπους των συλλόγων Φλωριναίων με πεδία αναφοράς τη σημασία των παρουσιαζόμενων πολιτιστικών γεγονότων, τους σκοπούς του συλλόγου, την προφορική παρουσίαση εθίμων με βάση φωτογραφικό υλικό, την προφορική ανακοίνωση ενός δύο λεπτών σε συμμαθητές για ένα επεξεργασμένο θέμα από τους ίδιους κ.α. Επιπλέον, οι μαθητές άσκησαν τις αναγνωστικές τους δεξιότητες διαβάζοντας μεγάλοφωνα και σιωπηλά άρθρα περιοδικών, ανακοινώσεις των συλλόγων του νομού Φλώρινας, *λεζάντες* από εικονογραφημένες εκδηλώσεις των φλωριναίων κ.α. Ο τομέας της *γραφής* συμπεριέλαβε τη συμπλήρωση ασκήσεων για την κατανόηση του γραπτού ή προφορικού λόγου, γραπτή εργασία που να αφορά ένα έθιμο, μια δραστηριότητα του συλλόγου, ένα πολιτιστικό γεγονός και τη δημιουργία λευκώματος με τις εργασίες των μαθητών.



καθοδήγηση ενός συντονιστικού εκπαιδευτικού φορέα. Παράλληλα, η αξιοποίηση των Ε.Σ. αφορά ιδιαίτερα τους φορείς της ελληνομάθειας και το βαθμό ευαισθητοποίησης και δραστηριοποίησής τους για τον εκσυγχρονισμό των τρόπων διδασκαλίας του Ε.Π. στους μαθητές τους. Τέλος, η αξιοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων των Ε.Σ. στη διδασκαλία των ελληνικών ιστορικών και πολιτιστικών παραδόσεων στη Βικτώρια προϋποθέτει τη συντονισμένη προσπάθεια των εκπαιδευτικών, των Ε.Σ. και ενός συντονιστικού οργάνου, κοινά αποδεκτού, που θα αναλάβει την προώθησή του.

## Βιβλιογραφία

### Ελληνόγλωσση

Αβδελά, 1998

Ε. Αβδελά, *Ιστορία και Σχολείο*, Νήσος, Αθήνα.

Βρεττού, 1995

Γ. Βρεττού, “Σχεδιασμός και αξιολόγηση αναλυτικού προγράμματος και των σχολικών εγχειριδίων της Ιστορίας του Δημοτικού σχολείου”, *Εκπαιδευτικά* (37–38), Αθήνα, σ. 128–143.

Βώρου, 1985

Φ. Βώρου, “Για τη διαμόρφωση μιας διδακτικής της ιστορίας”, *Νέα Παιδεία* (35), Αθήνα, σ. 143–146.

Γουστέρης, 1998

Σ. Γουστέρης, *Η Διδασκαλία της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο*, Αδελφοί Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα.

Κανακίδου, Παπαγιάννη, 1998

Ε. Κανακίδου, & Β. Παπαγιάννη, *Διαπολιτισμική Αγωγή*, Ελληνικά Γράμματα, Β΄ έκδοση, Αθήνα.

Κυριακοπούλου, 2002

X. Κυριακοπούλου, *Η Ιστορία του Γραφείου Συντονιστή Εκπαίδευσης του Γενικού Προξενείου της Ελλάδας στη Μελβούρνη και τα Προγράμματά του: 1977–2000*, Master Thesis (ανέκδοτη), RMIT University.

Modgil, and others, 1986

S. Modgil, V. Gajendra, K. Mailic, C. Modgi, “Πολυπολιτισμική εκπαίδευση: Η ατέλειωτη συζήτηση”, στο *Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση. Προβληματισμοί – Προοπτικές*, (επιμελ. έκδοσης Α. Ζώνιου – Σιδέρη, Π. Χαράμης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Μουρίκης, Αλεφάντης 1995

X. Μουρίκης, X. Αλεφάντης, “Πού βαδίζουν οι σύλλογοί μας”, *Νέα Παροιμία*, τεύχη Οκτωβρίου και Νοεμβρίου, σ. 16–20 και 46–53.

Μπαλατατζής, 1998

Π. Μπαλατατζής, “Η Διδασκαλία του Ελληνικού Πολιτισμού στα Ελληνικά Ημερήσια Σχολεία της Βικτώριας”, Graduate Diploma, RMIT University.

Χουρδάκης, Καραγιώργος, 1999

A. Χουρδάκης, Δ. Καραγιώργος, “Θεωρητικές προσεγγίσεις για τη σπουδή και τη διδασκαλία του Πολιτισμού και της Ιστορίας, σε αναφορά με την αξιολόγηση του υπάρχοντος διδακτικού υλικού και τη διατύπωση βασικών προτάσεων”, στο *Παιδεία Ομογενών, Θεωρητικές και Εμπειρικές Προσεγγίσεις*, Δαμανάκης Μ., (επιμελ. έκδοσης), Συνολική Έκθεση – Μελέτη της επιστημονικής επιτροπής του Πανεπιστημίου Κρήτης, Ε.ΔΙΑ.ΜΕ, Ρέθυμνο, σ. 159–190.

## Αγγλόγλωσση

Arvanitis, 2000

E. Arvanitis, *Greek Ethnic Schools in Transition: Policy and Practice in Australia in the Late 1990s*, PhD Thesis, RMIT University.

Baker, 1993

C. Baker, *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism, Multilingual Matters*, London.

Booth, 1995

M. Booth, “Ages and concepts, a critique of the piagetian approach to history teaching”, in *The History Curriculum for Teachers*, C. Portal (ed.), The Falmar Press, London, p. 22–28

Blyth, 1982

J. Blyth, *History in Primary Schools, A practical Approach for Teachers of 5 to 11 years-old Children*, Mc Graw-Hill Book Company, London.

- Bullivant, 1981  
B. Bullivant, *The Pluralist Dilemma in Education*, Allen and Unwin, Sydney.
- Cooper, 1995  
H. Cooper, “Children’s learning, key stage 2: Recent findings”, in *International Society of History Didactics Information*, p. 48–61.
- Cope, Kalatzis, and others, 1994  
B. Cope, M. Kalatzis, and others, *Cultural Understanding as the Eighth Key Competency*, Queensland Department of Education, Brisbane.
- Gilchrist, 1992a  
H. Gilchrist, *Australians and Greeks, Vol. I: The Early Years*, Halstead Press, Sydney, p. 72.
- Grant, Lei, 2001  
C. Grant, J. Lei, *Global Constructions of Multicultural Education*, Lawrence Erlbaum, New York.
- Cahill, 2001  
D. Cahill, “The rise and fall of multicultural education in Australian schools”, in *Multicultural Education across the World*, C. Grant, J. Lei (eds), Lawrence Erlbaum, USA.
- Herkovitis, 1948  
M. Herkovitis, *Man and his Works*, N. York.
- Huddleston, 1996  
E. Huddleston, *Translating the Curriculum, Multiculturalism in Cultural Studies*, Routledge, New York.
- Kalantzis, 1993  
M. Kalantzis, “Hybrid culture: Greek Australian / Australian Greek”, in *Greeks in English Speaking Countries*, Hellenic Studies Forum, Melbourne, p. 199 – 205.
- Kapardis, Tamis, 1988  
A. Kapardis, A. Tamis, *Greeks in Australia*, River Seine Press, Melbourne.
- Kluckhorn, Strodbeck, 1961  
F. Kluckhorn, F. Strodbeck, *Variations in Value Orientations*, Harper & Row, New York.
- Papajohn, Spiegel, 1975  
J. Papajohn, J. Spiegel, *Transactions in Families*, Jossey Bass, San Francisco.
- Tsounis, 1971  
M. Tsounis, *Greek Communities in Australia*, PhD Thesis, Adelaide University S.A.

Rosa, 1994

A. Rosa, “Discussion of chapter 6–9: What do people consume history for? (if they do): learning history as a process of knowledge consumption and construction of meaning”, in *Cognitive and Instructional Process in History and the Social Sciences*, M. Carratero – J.Voss (eds.), Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, New Jersey.

Seelye, 1984

N. Seelye, *Teaching Culture III*, National Textbook Company, Lincolnwood, p. 68–74.

Wood, Holden 1997

L. Wood, C. Holden, *Teaching Early Years History*, Chris Kingston Publishing, Cambridge.

### **Κατάλογος βραχυβραχιών**

Ε.Π.	Ελληνικός Πολιτισμός
Ε.Η.Σ.	Ελληνικά Ημερήσια Σχολεία
Π.Ε.Μ.Β.	Παμμακεδονική Ένωση Μεμβούρνης και Βικτωρίας
Ε.Σ.	Εθνικοτοπικοί Σύλλογοι